

Anders Wall med senaste landsbygdsstipendiaten, Thilde Höök från Månkarbo. Foto: Ylva Nordin.

Att "odla" entreprenörskap på landsbygden

Seminarium torsdagen den 17 september 2009

Referat av Torbjörn Wennebro

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Drottninggatan 95 B, Stockholm

Program torsdagen den 17 september 2009

Moderator: Peter Sylwan, vetenskapsjournalist

Referent: Torbjörn Wennebro, konsult

09.00	Samling med kaffe och smörgås		Sid
09.30	Välkomsthälsning	Sara von Arnold Akademiens preses	3
09.35	Entreprenörskapets kännetecken	Anders Wall Med dr h c, Anders Walls Stiftelser	3
10.00	Det nya entreprenörskapets utveckling på landsbygden; faktiska och mentala förändringar	Torbjörn Wennebro konsult	4
10.20	Vilka blir de nya entreprenörerna – vad kan forskningen lära oss?	Caroline Wigren ek dr, Lunds universitet	6
11.15	Paus med höstens frukt		
11.30	Förebilder – unga landsbygds-entreprenörer, exempel	Stefan Stolt , Junsele, utvecklar nya affärer med bas i jord och skog Jenny Söderström , Lannavaara, skapar ädelstensslipningscentrum där vägen tar slut Thilde Höök , Månkarbo, islandshästimportör med eget ridcentrum Värdet av uppmärksamhet och nätverket Wallumni, Kenneth Alness , innovatör i gränslandet mellan teknik, biologi och ekonomi	9 9 11 13
12.30	Entreprenörslunch med Upplandsbondens	www.upplandsbondens.se	14
13.30	Vad lockar internationella entreprenörer till svensk landsbygd?	Sebastian van den Bergen VD, Nordic Cab AB, Karlstad	14
13.50	Landsbygdens "gaseller"	Pehr Thermaenius journalist	16
14.10	Universitetens roll för entreprenörskap på landsbygden	Johan Carlsten vice rektor, Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg	17
14.45	Kaffe		
15.15	Så "odlar" vi entreprenörskap på landsbygden – utfrågning under ledning av Peter Sylwan	Catrin Mattsson , politiskt sakkunnig i Landsbygd och entreprenörskap i Näringsdepartementet Annett Kjellberg , chef för öretags- och utvecklingsenheten, Jordbruksverket Ann Henriksson , chef för Företagsutveckling, LRF Christina Lugnet , generaldirektör, Tillväxtverket Tommy Hellström , chef Region/Marknad, Svenskt Näringsliv Marie Ahlgren , affärsområdeschef, Almi Företagspartner AB Peter Strömbäck , VD för Innovationsbron	20
16.30	Avslutning	Ake Barklund Akademiens sekreterare och VD	23

Välkomsthälsning

SARA VON ARNOLD

Akademiens preses, professor Sara von Arnold hälsar alla varmt välkomna och vänder sig särskilt till hedersledamoten Anders Wall som möjliggjort dagens seminarium via Anders Walls Stiftelser. Hon informerar om att akademien har 580 ledamöter som alla tillhör en avdelning. Inom varje avdelning finns fyra kommittéer där mycket av arbetet utförs. von Arnold framhåller att akademien tar upp komplexa och ofta kontroversiella frågor och betonar dess politiskt obundna ställning och ekonomiska oberoende genom att verksamheten finansieras av stiftelser.

– Inom kommittén för landsbygdsutveckling utgör frågor om entreprenörskap en viktig del. Det gäller att se och ta vara på möjligheter, framhåller Sara von Arnold och harangerar Anders Wall för hans sommarprogram i radio som hon fann lärorikt.

Entreprenörskapets kännetecken

ANDERS WALL

Anders Wall uttrycker stor glädje över det gemensamma och kraftfulla intresse som finns för en levande landsbygd och att just detta var en av huvudpunkterna när Anders Walls Stiftelser bildades. Han berättar att sommarprogrammet med entreprenörskap som tema gett upphov till hela 2.260 brev och cirka 400 mail, nästan alla positiva.

Anders Wall rekapitulerar sin egen entreprenörskapsgärning som inleddes med att han vid 12 års ålder innan skolan började på morgonen sålde kaminer på Fyris Torg i Uppsala.

– Det var under kriget då det var ont om mat och lärarnas fruar var ofta mina kunder. Det bidrog nog till viss popularitet bland lärarna, berättar han.

– Innebörden av begreppet entreprenörskap är dock inte självklar, säger Anders Wall med hänvisning till Svenska Akademiens Ordlista där det förklaras med ”en person som åtar sig entreprenader”.

– Det är dock det mest hoppingivande ord som finns, som står för att spränga gränser, skapa, växa och se möjligheter. En entreprenör ger aldrig upp, hon eller han inser hoten men söker möjligheter, sätter det positiva före det negativa, nyskapar istället för att bevara. En entreprenör ser en utmaning

i att övervinna svårigheter, vågar ta steget, vågar tro på sig själv. Samtidigt är det viktigt med rätten att misslyckas. Någon gång på vägen gör alla det. I USA betraktas det som en merit att ha varit med om en konkurs, vilket innebär att man har varit med om något jobbigt, förmått gå vidare och ta nya tag.

– Samhället är i behov av allt fler entreprenörer. Det är bakgrunden till att vi för fem år sedan tog på oss finansieringen av en professur i entreprenörskap vid Uppsala Universitet. Förhoppningen är att det ska hjälpa fler att förverkliga sina idéer och drömmar och se start av bolag som en viktig del i karriären, berättar Anders Wall och informerar om de årliga entreprenörsföreläsningarna med kända företagare som lockar en stor skara studenter och andra besökare till Universitetets aula. I år (2009) genomförs denna aktivitet den 24 november.

– Politiker av nästan alla kulörer hyllar idag entreprenörer som hjältar, till skillnad från på 70-talet när de snarare var förföljda. Ändå har vi lägre andel företag i Sverige än i många andra länder. För att komma tillrätta med detta tror jag att vi ska fokusera mer på glädjen och lusten.

– Ett av entreprenörskapets kännetecken är att tidigt upptäcka nya trender och nya lösningar. Ett

exempel är Pharmacias nedläggning i Uppsala som nu resulterat i ett 20-tal nya företag. När nu Scan lägger ner i Uppsala ska vi se det som en chans till något helt nytt, kanske nya gårdsslakterier som gör att processen påskyndas i rätt riktning.

– Mest snabbväxande är de så kallade Gasell-företagen, varav många under fyra år har växt med över 1 000 procent. De uppvisar en mycket stor bredd, från säkerhet och mode till it-lösningar, utnyttning av studenter och grossistföretag för hund- och kattprylar.

– Landsbygden ses ofta som ett problem som kräver stöd men jag tror att landsbygden kan bli en vinnare av egen kraft. Nya kommunikationslösningar med global marknad på kort avstånd i tid kan bidra till detta. Det finns många förebilder som kan lyftas fram, det gäller bara att hitta dem.

Själv tröttnar jag aldrig på att lyssna på entreprenörer och inse att allting är möjligt, det handlar bara om att våga och att sedan arbeta hårt.

– Sedan Anders Walls Stiftelser inrättades 1981 genom en insamling i samband med min 50-årsdag har 270 stipendier utdelats till en sammanlagd summa av 35 miljoner kronor inom områden forskning för ungdomar, skog och lantbruk/landsbygdsutveckling, internationell forskning, ungdomsföretagsamhet och musik.

Dagens moderator Peter Sylwan frågar Anders Wall vilken enskild politisk åtgärd som skulle ha störst betydelse för en levande landsbygd.

Anders Wall svarar:

– Entreprenörskap på skolschemat med lärare som begriper vad det handlar om!

Det nya entreprenörskapets utveckling på landsbygden; faktiska och mentala förändringar

TORBJÖRN WENNEBRO

Torbjörn Wennebro redovisar de faktiska och mentala förändringar som han iakttagit under 20 år i olika roller som anställd och som konsult åt Lantbrukarnas Riksförbund, LRF. Nu senast genom arbete med rapporten "De Gröna Näringarnas affärer på gårdsnivå" som delas ut till seminariedeltagarna.

Som utgångspunkt för resonemanget tar han det faktum att LRF idag har mer än 40.000 fler medlemmar än i mitten av 1990-talet. Hur kan detta förklaras?

– Framför allt beror det på att man systematiskt tillfrågat alla som tillhör målgruppen och liksom laddat medlemskapet med bra försäkringar och andra nyttigheter. Men det handlar också om en fokusförskjutning från traditionella produktionsgrenar till alla affärer baserade på jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö; från politik till företagsutveckling; från självömkan till en vision om att inta en tät position när det gäller tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft, menar Torbjörn Wennebro, som framhåller LRFs Medlems- och Marknadsregister, MMR, som ett strategiskt verktyg i förändringsarbetet.

Från och med 2002 har medlemmarna på frivillig basis kunnat rapportera in antal bedrivna näringsverksamheter samt antal utvecklingsbara

verksamheter på tre till fem års sikt på den egna gården via telefon, årlig enkät och via internet. Enkäten som ligger till grund för inrapporteringen omfattar 63 olika näringsverksamheter varav cirka hälften utgörs av sådana som inte fångas upp i lantbruksstatistiken. Hittills har cirka 75 procent av medlemmarna rapporterat in sina verksamheter.

Antalet inrapporterade bedrivna näringsverksamheter har ökat från 174.000 år 2004 till 197.000 år 2008 vilket ger ett genomsnitt på tre, fyra verksamheter per företag. En fjärdedel av antalet inrapporterade verksamheter utgörs av "andra verksamheter", det vill säga sådana som inte syns i lantbruksstatistiken.

– Ett första försök gjordes år 2004 att även beräkna omsättningen av dessa "andra verksamheter" och vi kom då fram till drygt sex miljarder kronor. Flera beräkningar har gjorts sedan dess och i den senaste rapporten landar beräkningen på drygt 13 miljarder kronor. Ökningen beror till en del på tillväxt men framför allt på enkäter som gett ökad kunskap om verksamheternas omfattning.

– Ser man till företagsinkomster på gårdsnivå så bidrog dessa andra verksamheter år 2008 till lika mycket som jordbruksverksamheterna, det vill säga cirka fem miljarder kronor vardera, trots

Det nya entreprenörskapet utveckling på landsbygden

mentala och faktiska förändringar

Var har jag sagt något om detta?

- Lantbrukarnas nyhetsblad 1991 - 2002
- Charterade Land/Landets 1991 - 2002
- Svensk jordbruksstatistik 1 + 2 2002
- Portföljen till De Gröna Näringarna på gårdsnivå, sept. 2008

LRF har > 40 000 fler medlemmar idag än i mitten av 1990-talet

Hur kan detta förklaras?

Fokusförskjutning

Från	Till
Traditionella produktionsgrenar	Alla affärer baserade på jord, skog, fiskeri och landsbygdsnära M&A
Kollektiv nytta	Kollektiv och individuell nytta
Publik	Publik och F&U-orientering
Uppgifter	LRF:s värde - Skapandet av ett globalt, innovativt och utvecklingskraftigt

Strategiskt verktyg i förändringsarbetet

LRF:s Medlems- och Marknadsregister (MMR)

Fr o m 2002 frivillig inrapportering av antal

- Bedrivna näringsverksamheter och
- Utvecklingsbara verksamheter på 3-5 års sikt

och därutöver aktieförteckning, via telefon, delat e-mail och via Internet

Existerar verksamhet 43 olika näringsverksamheter

Ca 75 procent av medlemmarna rapporterar sina verksamheter

Utveckling av god inrapporterade verksamheter 04-08

	2004	2005	2006	2007	2008	% 2008	% 2004
Jordbruk	12 938	139 492	128 402	211 787	402 748	31,2	40,730
Skogsbruk	28 422	32 522	34 941	28 628	34 774	11,6	4,86
Andra verksam.	29 648	34 122	36 488	44 771	48 823	24,9	21,20
Samtliga	70 988	186 137	189 831	285 186	326 345	18,6	22,69

Utveckling av omsättning på gårdsnivå 04-08

Miljoner kronor

	2004	2005	2006	2007	2008	% 2008	% 2004
Jordbruk 1	12 710	22 884	23 817	36 771	72 776	76,2	61
Skogsbruk 2	5 141	5 112	7 868	12 240	12 328	21,8	3,275
Andra verksam. 3	5 128	5 299	5 120	12 859	22,4	4,327	
Samtliga	47 588	48 295	37 804	61 870	108	22,635	

1 Jordbruk 2 Skogsbruk 3 Andra verksamheter
4 För utvecklingsbara verksamheter 5 För aktieförteckning 6 För utvecklingsbara verksamheter

att jordbruksverksamheterna inklusive EU-ersättnings omsatte över 42 miljarder kronor. Förklaringen ligger i att man i de andra verksamheterna i hög grad använder resurser i form av mark, byggnader och maskiner som redan finns i företagen, förklarar Torbjörn Wennebro.

Med inrapporteringen till MMR har lantbruksföretagens "andra verksamheter" blivit:

- Synliggjorda,
- legitima,
- föremål för utvecklingsinsatser genom projekt med mera, samt
- en del av de Gröna Näringarna med god tillväxtpotential.

Denna faktiska utveckling illustrerar mentala förändringar från livsstil till företagande, från

produktion till affärer, från antingen/eller till både/och, från fint eller fult till allt lika fint, från manligt till unisex.

- I den rapport som ni får med er härifrån har vi också tittat på tillväxtmöjligheter inom olika branscher i perspektivet år 2015. Det är ingen prognos men "under förutsättning att vissa saker uppfylls" ser vi de största tillväxtmöjligheterna i miljoner kronor inom trädgård och entreprenad. Med tanke på de försämrade priserna på mjölk tror jag att entreprenad kommer att gå om mjölkproduktion i omsättning redan nästa år, säger Torbjörn Wennebro.

Förutom de förändringar som sker inom lantbruksföretagen pekar Torbjörn Wennebro på hur ny teknik banar väg för helt nya landsbygdsföretag

Omsättning och företagsinkomster på gårdsnivå 2008, Mdr kronor

Verksamhet	2004	2005	2006	2007	2008	2008/04
Jordbruk, ME, EU-ers.	42,5	21,9	18,8	13,7	4,8	-12,4%
Skogsbruk (avskott)	12,5	-2,5	8,0	-2,5	7,5	-42,4%
Andra verksamheter	13,0	4,8	9,8	2,8	9,0	-30,8%
Samtliga	68,0	24,2	36,6	14,0	21,3	-68,7%

Med inrapporteringen till MMR har "Andra verksamheter" blivit:

- Synliggjorda
- Legitima
- Föremål för utvecklingsinsatser genom projekt med
- En del av de Gröna Näringarna med god tillväxtpotential

Faktisk utveckling illustrerar mentala förändringar

Från	Till
Livsstil	Företagsliv
Produktion	Affärer
Individer	Bolag/akt
För eller full	Allt lika fint
Manligt	Unisex

Störst tillväxtmöjligheter i miljoner kronor

Verksamhet	% av	2004	2005	2006	2007	2008
Skogsbruk	8	2 592	3 900	4 236	4 136	4 136
Skogsbruk	2	7 885	8 800	9 136	9 136	9 136
Skogsbruk	2	10 504	11 500	11 836	11 836	11 836
Öns	1,8	3 357	3 900	4 136	4 136	4 136
Skog	1,8	10 818	12 942	13 272	13 272	13 272
Skog	0,9	1 276	1 800	1 836	1 836	1 836
Skog	0	1 625	1 676	1 676	1 676	1 676
Höns- och fjäder	0	1 025	1 025	1 025	1 025	1 025
Skog	1	2 719	4 000	4 436	4 436	4 436
Skog	2	2 715	3 136	3 136	3 136	3 136
Skog	0	789	1 100	1 100	1 100	1 100
Skog	0	325	600	600	600	600

Ny teknik banar väg för nya landsbygdsföretag

Förslag från Torbjörn Wennebro omseende som opererar på nationell och internationell marknad

- NCA Konsult & Utveckling, Uppsala
- Comarkut Ekonomiska AB, Huddinge
- Karl Hultund AB, Långkrokan
- RF Inkubator, RF Umeå, Långkrokan
- Svevind AB, Långkrokan
- Lagård, Transport Utveckling AB, Svalbygd
- Svevind Innovation Chamber AB, Östhammar
- Servo Sport AB, Våre Långkrokan
- Expansio AB, Torsby
- Jenny Löttersson Konsult AB, Gäddede
- Andra Verksam AB, Gäddede
- Eut Limited AB, Gäddede
- Stuguhallen.com, Gäddede

Slutsatsgrundläggande Ensoff

Bygg på det som finns...

Människor, företag, struktur, nätverk, relationer

...och välkomna det nya

Främja anpassning och förnyelse

Utveckla en välkomnande miljö för nya landsbygdsföretagare

Skapa nätverk mellan "gamla" och "nya" landsbygdsföretagare

och tar det bredbandsnät inom vilket han själv bor som exempel.

– Tavelsjö Byanät omfattar idag ett 80-tal namngivna byar i norra delen av Umeå kommun men går även en bit in i Vindelns och Vännäs kommuner. Vi har investerat sammantaget 18 miljoner kronor helt baserat på anslutningsavgifter, då ingen bank ville låna ut pengar. Nätet har banat väg för ett 15-tal företag som opererar på nationell och internationell marknad. Alla är inte välkända lokalt men företagarna deltar i bygdens sociala liv. De opererar inom allt från konsulting och logistiklösningar till import av specialunderkläder och stugförmedling. Många av företagen har kontor i bagarstugor och ombyggda ladugårdar.

Utifrån det som redovisats drar Torbjörn Wennebro följande slutsats för företagande på landsbygden:

– Bygg på det som finns i form av människor, företag, strukturer, nätverk och relationer och välkomna det nya genom att främja anpassning och förnyelse, utveckla en välkomnande miljö för nya landsbygdsbor/entreprenörer och skapa nätverk mellan ”gamla” och ”nya” landsbygdsföretagare.

Peter Sylwan frågar vilken enskild åtgärd som är viktigast för företagande på landsbygden.

– Då Anders Wall tagit upp entreprenörskap i skolan svarar jag infrastruktur, avslutar Torbjörn Wennebro.

Vilka blir de nya entreprenörerna – vad kan forskningen lära oss?

CAROLINE WIGREN

Caroline Wigren, ek dr vid Lunds Universitet, berättar att hon tidigare gjort en avhandling om Gnosjöandan och nu arbetar i ett projekt om forskare som startar företag. Hon framhåller inledningsvis att entreprenörskap i vinstgivande företag antingen är möjlighetsdrivet eller nödvändighetsdrivet.

– Entreprenörskap handlar ofta om att skapa nya organisationer och spänner även över hela den ideella sektorn ända till skateboardåkning. Entreprenörskapet består antingen av ett nytt sätt att jobba i företaget och/eller dess sätt att närma sig marknaden men utvecklas efter hand till ”business us usual” vilket inte ska underskattas.

Caroline Wigren menar att många entreprenörer agerar på gränsen till det formellt olagliga, vilket vi kan lära oss mycket av.

– Det är också viktigt att lära av misslyckande, hittills har vi mest fokuserat på framgångsrika företag, säger Caroline Wigren och tar ishotellet i Jukkasjärvi och Woodland, söder om Örkelljunga, som exempel.

Caroline Wigren berättar att forskarna nu börja tänka om när det gäller vad som leder till entreprenörskap från en ”entreprenöriell gen”; att

planera sig fram och att finansiella resurser är A och O till effektivering (inte planerande), i enlighet med Kajsa Wargs motto ”man tager vad man haver”.

– Entreprenörskap handlar om att effektuera och nyttja nätverk utifrån frågorna ”Vem är du?”, ”Vad kan du?” och ”Vem känner du?”. Baserat på svaren kan entreprenören ta ställning till vad hon eller han ska satsa på. I detta ingår alltid en kalkylerad risk utifrån frågorna – vad finns möjlighet att uppnå och vad kan jag förlora?

– Den stora planen är alltså effektivering, sammanfattar Caroline Wigren och tar itu med frågan om vilka som blir morgondagens entreprenörer.

Caroline Wigren ger en handfull exempel på landsbygdsföretag som lyckats väl – Krokår, krog och kultur, ett stenkruksmakeri i Vallåkra där företagaren ”lever sin dröm”, Haflingers hästar i sagemiljö på Österlen, Kålrötter, kakor och Kashmir i Örnahusen och Gunnar Högs gård som säljer egenproducerad rapsolja över hela landet.

Gemensamt för dessa företag att de utgår ifrån eller har flyttat till en geografisk plats, de gör det de är bra på och de lever i sitt företagande, det vill säga är sin egen berättelse.

Andra entreprenörer utgår ifrån det man kan kalla "det olagliga hörnet". Det äldsta och kanske bästa exemplet är Ulla Murman som startade Stockholms Stenografbyrå och därmed bröt mot AMS monopol på förmedling av arbetskraft, vilket banat väg för dagens bemanningsföretag.

– Bert Karlsson som startade Ny Demokrati är ett annat exempel, det borde inte ha varit möjligt, säger Caroline Wigren, och avslutar med Thilde Björfors som startade Circus Cirkör som lett till avknoppningar som gör att det nu finns en branschorganisation för nycirkus med företag som "lever sin dröm". Ledorden för deras satsning utgörs av solidarisk individualism, kvalitativ galenskap och uppkäftigt engagemang.

Caroline Wigren menar att dessa "extrema entreprenörer" har följande gemensamt: De ifrågasätter det etablerade, skapar nya institutioner, går sin egen väg, inser berättelsens betydelse och använder media som verktyg.

– Morgondagens entreprenörer är helt enkelt de som gör det möjligt. Det extrema behövs men alla företag är viktiga, avslutar Caroline Wigren.

Efter detta kallar moderatorn Peter Sylwan upp

Anders Wall, Torbjörn Wennebro och Caroline Wigren på podiet för en stunds diskussion. Anders Wall får frågan om han gjort någon speciell reflektion under föregående presentationer.

– Jag visste inte att andra verksamheter har så stor omfattning i lantbruksföretagen, säger Anders Wall, och undrar om det finns stora regionala skillnader.

– Det finns det, svarar Torbjörn Wennebro, men framhåller att de inte är så stora som man kan tro. Alla verksamheter är representerade i alla län utom sockerbeter och raps som inte fungerar av klimatskäl.

Frågan ställs om huruvida svenskarnas "trygghetsnarkomani" är en orsak till att vi har lägre andel företag än i många andra länder.

– Visst kan det ha betydelse, menar Caroline Wigren. När man startar som entreprenör lämnar man trygghetssystemen. Det hänger ihop med att mycket entreprenörskap idag är av nödtvång.

Anders Wall avrundar diskussionen med att synen företagande och entreprenörskap går åt rätt håll.

Vilka blir de nya entreprenörerna – vad kan forskningen lära oss?

Caroline Wigren
Ek Dr Företagsekonomi
Malmö Högskola & Lunds Universitet CIRCLE (Centre for Innovation, Research and Competence in the Learning Economy)

Entreprenörskap ett mångfacetterat begrepp

- Entreprenörskap i vinstdrivande företag:
 - Möjlighetsdrivet entreprenörskap
 - Nödvändighetsdrivet entreprenörskap
- Samhälls-entreprenörskap
- Nya organisationer (Bill Gartner)

(By model)

	Yes	No
Yes	1. Opportunity driven - Entrepreneurial - New ideas - Innovation, R&D	2. Necessity driven - Survival - Limited opportunities
No	3. Opportunity based - Entrepreneurial - Innovation and growth	4. Necessity based - No innovation and growth

Davidson (2011) Five and three models of economic activities

Entrepreneurial activities

Opportunity driven	Necessity driven
1. Entrepreneurial - Innovation - New ideas - Entrepreneur	2. Necessity driven - Survival - Limited opportunities - Entrepreneur
3. Entrepreneurial - Innovation and growth - Entrepreneur	4. Necessity based - No innovation and growth - Entrepreneur

Davidson (2011) Outcomes or different results for two activities (two economic activities)

ENTREPRENÖRSKAPSFORSKARNÄ BÖRjade ATT TÄNKA OM...

Från...

- Tron att det finns en entreprenörskapen
- Att det skulle gå att planera sig fram till entreprenörskap
- Att finansiella resurser är a och o...

Till...

- Effektivering
- Docent Saras Sarasvathy
- Causation &
- Effectuation
- Kajsa Wargl

Viktiga frågor:

VEM är du?

VAD kan du?

VEM känner du?

Baserat på svaren kan entreprenören ta ställning till vilka idéer han/hon KAN, VILL och SKALL skapa och driva

- Man vet vad man har att tillgå
- Ställer sig frågorna:
 - Vad kan jag möjligen uppnå om jag gör detta?
 - Vad kan jag möjligen förlora om jag gör detta?
- Kalkylerad risk – trial-and-error
- Kan vi inte spå framtiden så måste vi försöka att kontrollera den i bästa mån

Vem är morgondagens entreprenörer?

För att svara på frågan vill jag ge er ett antal exempel som jag har sparat på!

Krokar, krog och kulturarv – Exempel: Vallåsta

Hafflinger hästar i sagomiljö

Vad har dessa entreprenörer gemensamt?

- De har utgått från en geografisk plats
- De gör något de är bra på och har kunskap om (resurser)
- De lever sitt företagande – de är sin berättelse

Låt mig introducera en grupp, så kallade, extrema entreprenörer..

Cirkus Cirkörs ledord är:

- Solidarisk individualism
- Kvalitativ galenskap
- Uppkääftigt engagemang
- Så hade Cirkus Cirkör levt

Extrema entreprenörer – vad har de gemensamt?

- Ifrågasätter det etablerade
- Skapar nya institutioner / branscher
- Går sin egen väg
- Berättelsens betydelse
- Media som ett verktyg
- Behovet att vi vågar våra tankar!

Morgondagens entreprenörer:

de som gör det möjligt för oss att konsumera genuina tjänster och upplevelser
och
de extrema som ifrågasätter det etablerade och skapar det nya.

Förebilder – unga landsbygdsentreprenörer

Stefan Stolt, Junsele

Stefan Stolt inleder med att det är tack vare Anders Wall och stipendiet som han blivit uppmärksammas för sitt entreprenörskap och fått revansch för en mindre lyckad skolgång.

”Jag avbröt gymnasiestudierna för att jag hade varken tid eller lust. Jag ville bli jordbrukare och 1996 köpte jag ett torp på några hektar och började odla potatis. Det gick katastrofalt dåligt så jag började med utegrisar som jag slaktade och sålde i carporten. Det gick bättre så jag utökade min spannmålsodling då det fanns gått om nedlagd åkermark i Junsele med omnejd.

Efter några år brukade jag 230 hektar som i stor utsträckning var restaurerad åkermark som återskapade öppna landskap vilket uppskattades i bygden. Jag skaffade nya maskiner och för att finansiera detta började jag köra åt andra inom ett stort område.

En köttkund tyckte att jag skulle köpa en fastighet i Junsele som var till salu vilket jag gjorde trots att jag saknade pengar. Jag fick dock byta bank för att genomföra köpet. Därefter kom alla andra fastighetsägare i Junsele och ville sälja till mig. Det mesta jag köpt är konkursbon och idag är det bara jag och kommunen som äger hyresfastigheter i Junsele.

Under tiden började jag köpa skog. Innehavet utgörs idag av 2.100 hektar och mer är på gång.

År 2005 fick jag Rahmbergstipendiet och 2006 Anders Walls landsbygdsstipendium vilket blev mycket uppmärksammat både i medierna och inom näringslivet.

Samtidigt tog mitt företagande en radikal vändning. Jag avvecklade jordbruket i Junsele och startade jordbruksverksamhet i Ukraina. Bakgrunden till detta var att jag sponsrade idrottsföreningen med boende, först för en spelare och senare även för en tränare från Ukraina. Den senare ville tacka mig genom att bjuda på en resa till Ukraina där jag såg mil efter mil med åkermark ligga för fåfot.”

Peter Sylwan frågar vad som driver Stefan.

Stefan Stolt: Revanschlusta och att inte jobba åt andra. Jag hade svårt i skolan och nu kan jag skapa och se resultat.

PS: Går det verkligen att få lönsamhet på fastigheter i inlandet?

SS: Jag har hittat synergier med skogen. Numera värmer jag fastigheterna med virke som industrin betalar dåligt för. Numera tjänar jag pengar på fastigheterna.

PS: Hur tacklar du problem i Ukraina med korruption med mera?

SS: Man får ta tag i frågorna vartefter. Det gäller att lära sig förstå hur systemen fungerar.

PS: Vilket är det största hindret för utveckling i Norrlands inland?

SS: Området är mycket rött med inbyggd avundsjuka. Jag har genom åren fått ett antal epitet genom mitt företagande. Först potatiskungen, därefter griskungen och sedan jag blev ordförande i Stiftelsen Junsele Djurpark började kompisarna kalla mig borgmästare, så i Ukraina är jag Junseles borgmästare.

Jenny Söderström, Lannavaara

”Jag brukar kalla mig ung kvinna, VD och företagare i extrem glesbygd, fast nu är jag inte så ung längre”, inleder Jenny Söderström som driver Kristallen AB i Lannavaara tillsammans med sin pappa och sin bror med inriktning på utbildning, produktion och turism.

”Lannavaara ligger 14 mil nordost om Kiruna. Sedan pappa 1982 startade företaget har befolkningen i byn ökat från 90 till 120 personer.

Historien börjar med att pappa i jakten på det så kallade ”Pessingiguldet” började samla stenar som förvarades i lägenheten i Kiruna. Mamma var måttligt förtjust men skaffade så småningom en slipmaskin i tvättstugan för tillverkning av smycken. I närheten av Lannavaara började pappa hitta guldkorn vilket ledde till att mina föräldrar startade verksamhet i en husvagn i byn. Jag var då fyra år gammal.

1986 tog företaget en helomvändning. Pappa fick förfrågan om att leda en stenutbildning och svarade så småningom ja, under förutsättning att utbildningen förlades till Lannavaara och på den vägen är det alltså.

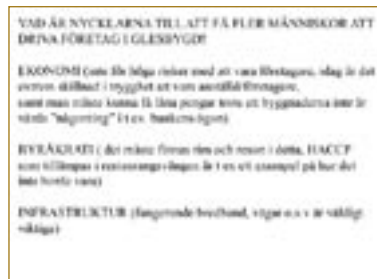
När jag var 17 år ville pappa och mamma sälja verksamheten och både jag och min bror insåg att enda sättet att behålla den i Lannavaara var att ta över. Eftersom brorsan skulle in i lumpen blev jag VD vid 19 års ålder.

I förra veckan tog vi in 30 nya högskolestudenter varav en hel del unga tjejer från Stockholm, Göteborg och Malmö. Söktrycket ökar hela tiden och vi har nu även internationella utbildningar. Många elever tycker att det är både exotiskt och fascinerande. Idag har vi utbytesstudenter, bland annat från Kingston i London.

Att bedriva verksamhet i extrem glesbygd innebär särskilda svårigheter. Våra byggnader anses inte vara värda någonting. Ett hus som kostat 11 miljoner att bygga kunde inte belånas med 1,1 miljon så jag tvingades gå i personlig borgen. Byråkratin bl a kring den restaurang som vi måste ha är besvärande. Visst behövs regler men det måste vara rim och reson. Dessutom är infrastrukturen extremt viktig, även bredbandet har vi fått fixa själva!”

En fråga ställs från publiken om hon har haft någon nytta av bollplank och rådgivning.

– Ja, men inte på något organiserat sätt, svarar Jenny. Jag har nytta av anställda och styrelser som jag är med i.

Thilde Höök, Månkarbo

”Jag skulle kunna kalla mig ”hästhandlare” men föredrar beteckningen ”stolt hästbonde” som i vinter blir ”bonde söker fru”. Men allt började med hästen Huger på Backagård på Island.

Jag skrev dit när jag var 14 år och frågade om jag fick komma dit under några sommarveckor vilket blev en hel sommar. Jag lärde mig massor, bland annat att valla hem flocken på 200 hästar. Efter det var jag ett år i USA och ett år i Sverige innan jag kom tillbaka till Island för att stanna där i tre år.

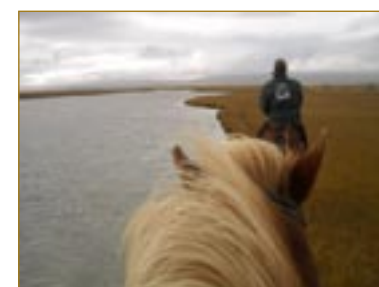
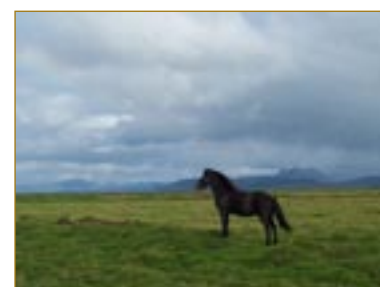
Jag är en utpräglad hästnörd och hade tidigt som mål att bli hästränare. Från Island började jag filma och annonsera ut hästar på nätet. Det blev ett 100-tal hästar per år. Jag reste en gång i månaden till Island och väl hemma postade jag videos till presumtiva köpare. I början tog jag bara 1.500–2.000 kronor per förmedlad häst men jag kunde ändå börja bygga upp en egen flock. Till slut hade jag 12 hästar med bilen som sadelkammare.

Jag bodde då i Uppsala och såg en annons på en gård i Månkarbo. Jag åkte dit och såg att det kan bli ett paradiset. Det var visserligen väldigt nedgånget men jag tänkte att det kan väl fixas med lite färg här och där.

Jag åkte dit med alla mina ägodelar, som bestod av en dataväska, en resväska, en fikakorg och 12 hästar. Att få stället i ordning har krävt mycket mer än jag kunde föreställa mig men nu börjar det bli så fint som jag tänkte mig. Jag har byggt upp ett kontaktnät med folk som kan hjälpa mig och lärt mig att fixa själv. Man blir en problemlösare.

Verksamheten rullar på. I somras hade jag till och med lyxkurser med vinprovning och viltkött med mera.

Trots att jag är uppväxt i en akademikerfamilj valde jag att hoppa av gymnasiet för att nå mina mål. Gården var en kalkylerad risk men jag är nu mycket nöjd. Jag älskar mitt liv som hästbonde!”

Värdet av uppmärksamhet och nätverket Wallumni

Kenneth Alness, Knivsta

Kenneth Alness berättar att han fick Anders Walls landsbygdsstipendium främst för att han utvecklat en metod för betning av utsäde med varm fuktig luft, helt utan kemikalier. Om två veckor blir han VD för Lantmännenägda BioAgri.

– Som innovatör är det bra att inte veta hur besvärligt det är att utveckla nya metoder, säger han, och förklarar att han inte ska tala om sig själv utan värdet av att bli stipendiat.

– Visst, det är mycket pengar och en stor ceremoni. Man får träffa Anders Wall och kungen men det är ändå det lilla, säger Kenneth Alness.

– Det stora är att man kommer med Wallumni-sällskapet som utgörs av alla stipendiaterna genom åren. Normalt befinner man sig långt ifrån de andra "tokarna", men genom Wallumni får man möjlighet att regelbundet träffa likasinnade.

När det gäller landsbygdsstipendiet framhåller Kenneth att alla stipendiaterna har haft sin bas i jord och skog, men i de flesta fall har de idag verksamheter som ligger utanför, men som är till stor nytta för lantbruket och landsbygden.

– Det gäller bland annat maskiner och teknik för skogsbruket, med exempel som Skogs-Jan och Vimek. Eller förädling som ökar värdet på skogen, som Eva och Anders Stjernström i Sikås som tillverkar produkter av stavagran. Eller mjölkbonden Ola Karlsson som utvecklade tvättmaskiner för mjölkkningsorgan, men som nu sadlat om till golfbana och som har upfunnit en produkt för uppsamling av gräs vid klippning av greener. Bland stipendiaterna finns pionjären Sven Norup med produktion av RME och Magnus Johnsson som utvecklat ny teknik för vindkraft. Ytterligare exempel är Mikael Carlstein som utvecklat vattenbruk och turism och Erik Johansson med eventverksamhet på sin gård där "folk får slå honom på käften och han spränger rundbalar".

– Alla dessa får träffas årligen tillsammans med stipendiaterna inom alla andra områden, idag inalles 270 personer. De täcker in allt från IT och media till läkemedel vilket är fascinerande och ger inspiration, avslutar Kenneth Alness.

Lunchen serveras av "Upplandsbondens"

Inför det berättar Eva Hersling-Jansson att Upplandsbondens utgörs av 40 gårdar som tillsammans producerar kött, grönsaker och frukt med uppländsk mat som affärsidé.

– Vi fick inte leverera via Scan så vi tog saken i egna händer. Nu levererar vi till ett 40-tal affärer och restauranger i Uppland och Stockholm, säger Eva Hersling-Jansson, som berättar att dagens lunch består av köttfärsbiffar, yoghurt från sju gårdar som lämnat Arla, potatissallad från Åloppe vegomat och bröd från Lotta Triller.

Vad lockar internationella entreprenörer till svensk landsbygd?

SEBASTIAN VAN DER BERGEN, VD NORDIC CAB AB, KARLSTAD

– År 2005 kom en holländsk familj med segelbåt över Väneren. Från hamnen i Karlstad tog familjen en promenad till Migrationsverket och flyttade sedan till Kristinehamn där man startade Hamnmagasinet. Kontakten med Sverige hade man sedan tidigare genom en stuga i Ekshärad, berättar Sebastian van den Bergen, som en illustration till hur det kan gå till.

– Sedan mitten av 1990-talet har en ny och relativt stor grupp invandrare kommit till Sverige med fokus på Värmland, berättar Sebastian, som själv kom hit 1998 efter att ha läst på hotellskola i Holland.

– Andra dagen i Sverige besökte vi Mårbacka där jag träffade en guide som idag är min sambo. Jag blev kvar och hamnade på Handelskammaren i Värmland tillsammans med Invest in Sweden AB, ISA, där vi senare bildade Holländska Handelskammaren. Idag arbetar jag för det norska företaget Nordic Cab AB.

Sebastian går därefter igenom svar på frågorna om vilka som kommer, varför man flyttar

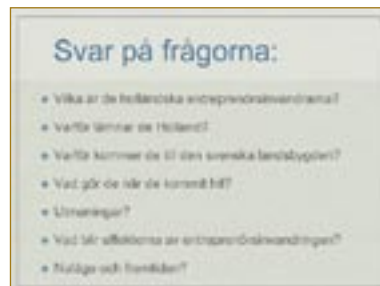
från Holland, varför man kommer till Sverige och vad de gör i Sverige, vilka utmaningar man möter, vilka effekter invandringen har och nuläge och framtid enligt följande:

Vilka kommer?

- Familjer.
- Personer med hög utbildning.
- Personer med bra karriär.
- Personer från holländska orter utanför större städer.

Varför flyttar man från Holland?

- Försämrade samhällskvalitet i form av uppmärksammade mord, kriminalitet, brist på natur, misslyckat multikulturellt samhälle, etc. – frågor som diskuteras mycket.
- Ökade kostnader för bland annat sjukvård.
- Klimathotet, stora delar av Holland ligger under havsytan.

Varför kommer man till Sverige?

- Turismen har gjort att man lärt känna landet.
- Bankkrisen gjorde det billigare i Sverige.
- EU-medlemskapet har gjort flyttning enklare.
- Svag krona, bra priser.
- Bra kommunikationer.
- Svenskarna är öppna, man känner sig välkomna.
- De svenska fjällen – egentligen vill man till Canada men Sverige är ett bra alternativ.
- Fyra årstider.

Vad gör de när de kommer hit?

- Förverkligar sina drömmar – många genom eget företagande med exempel som Billingsberg, Marinmagasinet, GPS Specialisten, anicare.se, Lakenne Ostgård, Stuvetts gård med flera.

Vilka utmaningar möter man?

- Många har fel förväntningar/är dåligt förberedda.
- Komplex igångsättning.
- Svårt att hitta rätt i samhällssystemet.
- Språk och integration – Svenska för invandrare, SFI, är på dagtid då man behöver jobba.
- Skattelagstiftning.
- Okunskap gör dig sårbar.

Vilka blir effekterna?

- Fler invånare på landsbygd och i småorter.
- Nya kunder för landsbygdsföretagare.
- Nya elever i skolorna.
- Ökade fastighetspriser.
- Nya arbetstillfällen.
- Inspiration.
- Skatteintäkter.
- Uppmärksamhet i media.
- Samarbetsintresse.

Nuläge och framtid

- Intresset lever kvar.
- Trenden sprider sig till fler områden i Sverige. Cirka 20 procent flyttar hem eller vidare i Sverige.
- Hittar anställning eller startar företag.

Sebastian van den Bergen bedömer att mellan 500 och 1.000 personer har flyttat från Holland till Värmland och avslutar sin presentation med att undra om Sverige har någon vision för ny-svenskar.

Peter Sylwan undrar vilken enskild fråga som Sebastian ser som angelägnast att åtgärda.

– Att snabbt få personnummer när man kommer till Sverige, säger Sebastian van den Bergen.

Vilka rör det sig om?

- Familj (med eller utan barn)
- Hög utbildningsnivå
- Bra kunskaper
- Både kvalificerade eller utanför utbildningsområdet

Varför lämnar de Holland?

- Förändrad samhällsstruktur
- Ökade kostnader (t.ex. sjukvårdskostnader)
- Känslomässig

Varför kommer de hit?

- St Sverige
- St Lagen
- St landsbygden

Vad gör de på plats?

Utmaningar?

- Många har fel förväntningar/är dåligt förberedda
- Komplex uppstart
- Svårt att hitta rätt i det svenska samhällssystemet
- Språkförståelse och integrationen
- Skattelagstiftningen i olika EU-länder
- Okunskap gör dig sårbar

Vad blir effekterna? (1)

- Fler kommuninvånare
- Företagen på landsbygd får nya kunder
- Ökade lönelöner för elever
- Fastighetspriserna ökar
- Nya företagare, handelsrelationer, människor
- Fler utbildade kunder

Vad blir effekterna? (2)

- Nya arbetstillfällen
- Svenskarna i närheten inspiration
- Skattintäkterna ökar
- Uppmärksamhet i media
- Samarbetsintresse från många olika håll

Nuläge och framtiden?

- Intresset från Holland lever kvar
- Trenden sprider sig över Sverige
- En del holländare flyttar hem eller vidare inom Sverige
- En anställning eller startar ett nytt företag... kanske även ytterligare ett ny bransch

Avslutande fråga

- Vad är Sveriges vision beträffande ny-svenskar?

Landsbygdens gaseller

PEHR THERMAENIUS, F D REDAKTÖR, DAGENS INDUSTRI

– Min uppgift är att berätta om hur juryn för Anders Walls landsbygdsstipendium skulle kunna använda DI:s gasellundersökning för att vaska fram kandidater till stipendiet, inleder Pehr Thermaenius, och förklarar att med gaseller menas företag som växer snabbt av egen kraft och samtidigt tjänar pengar. Kraven för gasellföretag är fyra årsredovisningar, tillväxt varje år under tre år och har minst dubbelt så hög omsättning år 3 som år 1.

– I år är jämförelseåret 2005 och slutåret 2008. Genomsnittlig tillväxt för alla som kvalar in är 26 procent per år vilket är oerhört snabbt. Följande kriterier måste uppfyllas:

- Positivt rörelseresultat sammanlagt under perioden,
- tillväxt av egen kraft,
- omsättning minst 10 miljoner kronor år 3,
- minst 10 anställda år 3, och
- sunda finanser.

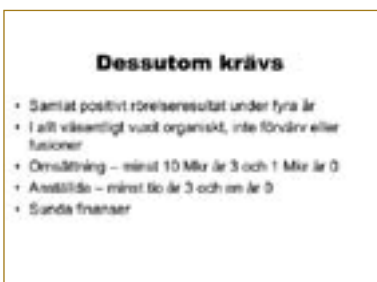
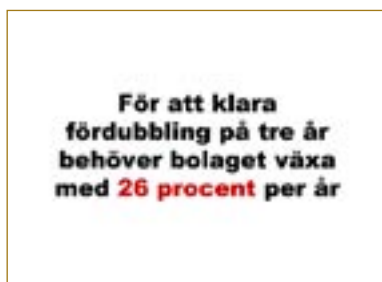
– Med dessa kriterier blev det hela 1.479 gasellföretag år 2008, det vill säga efter konkursen i Lehman & Brothers som utlöste finanskrisen. Nu är det viktigare än någonsin med förebilder och företag som skapar nya jobb.

– Jag vill påstå att uppmärksamheten har nationalekonomisk betydelse. Dessa 1.479 företag har under tre år skapat 29 000 jobb. Under perioden 2003–2006 då Sverige tappade 12.000 jobb skapade gasellföretagen 15.000 nya jobb.

– Jag noterar att det finns tre gaseller bland Anders Walls landsbygdsstipendiater – Joakim Rydmark, Martin Poulsen och Vimek (Bröderna Nilsson i Slipstensjön), berättar Pehr Thermaenius. – Bland årets gaseller har jag hittat 11 landsbygdsföretagare upp till 33 års ålder enligt följande:

- Ockelbo sallat
- Hjorts Entreprenad
- I M Hart
- J K Transport
- Ocean Sweden Group
- O A Once Again
- Folke Gustafssons Åkeri
- Westerlunds Røj
- Caar Schakt och några till

Pehr Thermaenius slutsats är att det är ont om unga landsbygdsföretagare och att det därmed finns goda chanser för juryn att ”göra fynd”.

Universitetens roll för entreprenörskap på landsbygden

JOHAN CARLSTEN, VICE REKTOR, CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Civilingenjör Johan Carlsten berättar att han efter ett "mellanspel" på SLU i 25 år, bland annat som veterinär, nu finns som vice rektor på Chalmers AB, som ägs av en stiftelse. Han inleder med att citera George Bernhard Shaw: "En del får saker att hända, andra ser vad som händer och åter andra undrar vad som har hänt.", och menar att universiteten måste tillhöra den första kategorin.

Johan Carlsten ger exempel på teknik som blivit tillgänglig och billigare, bland annat inom solenergiförsörjning och hantering av koldioxidfrågan.

– Högskolesystemet har förändrats dramatiskt genom etablering av en lång rad högskolor medan finansieringen driver åt ett helt annat håll. Ser man till deltagande i EU:s 5:e och 6:e ramprogram går nästan alla pengar till de stora högskolorna. Hur ser vi då till att sprida kunskaperna? undrar Johan Carlsten.

– Som jag ser det måste vi integrera utbildning, forskning och nyttiggörande, säger Johan Carlsten, och illustrerar med tre cirklar som

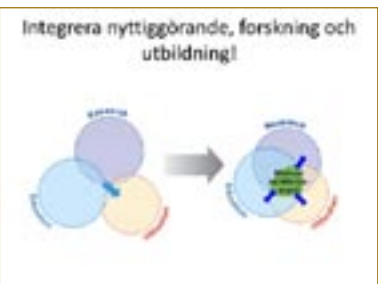
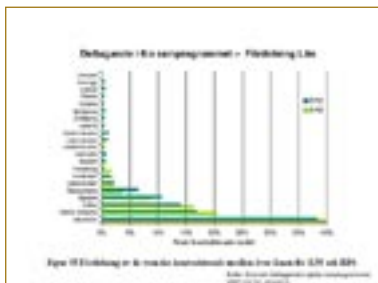
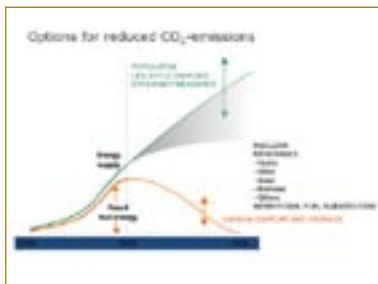
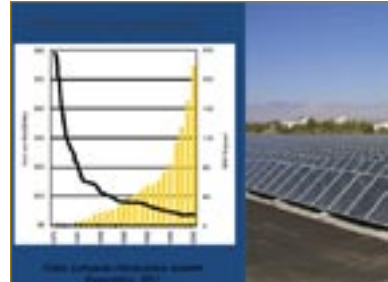
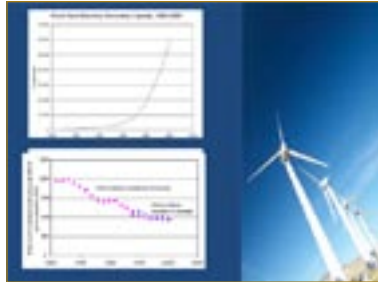
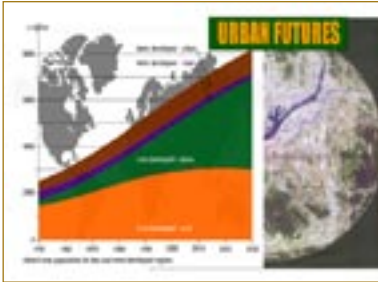
delvis överlappar varandra. Många fler måste bli en del i ett kunskapskluster. Då skapas en kvalitativ utveckling som blir en framgångsfaktor nationellt, för enskilda organisationer, för medarbetare och individer.

– Svensk konkurrenskraft skulle kunna öka dramatiskt om vi satsar på detta sätt, säger han och berättar om ett 60-tal företag som är med i det så kallade produktionslyftet.

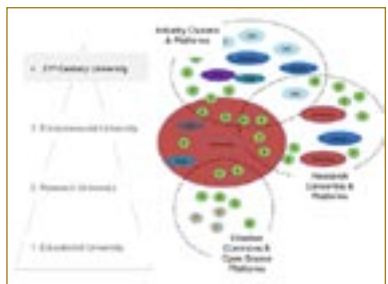
– Jag vill se högskoleutbildningar där man systematiskt satsar på byggande av bolag och entreprenörskap och nämner mastersprogram där inflöde av 100 idéer leder till 10 verkliga företag. Det kräver i sin tur en professionalisering av hela lärarsystemet. Vi får inte fastna i universitetens gamla roll. Nu behövs mod och regelförenklingar, ökad frihetsgrad och andra typer av karriärsystem. Vi kan inte skapa entreprenörer men vi kan däremot förstöra dem. Vi har idag fått flera exempel på unga människor som lämnat skolan för att den är för tråkig. Entreprenörskap baseras varken på en gen eller på miljö utan är högst individuellt, slutar Johan Carlsten.

Det finns de som får saker att hända.
 Det finns de som ser saker hända.
 Det finns de som undrar vad som hände...
 Individier, organisationer, system...
 men allt handlar om MÄNNISKOR

4. 2 nd Cycle University	Responsibility to build platforms for world innovation as well as to open dialogue with the wider societal knowledge community
3. Entrepreneurial University	Responsibility to make their contribution to the economy
2. Research University	Responsibility to make their research contribution to society, industry and other stakeholders
1. Educational University	Responsibility to well-learn individuals

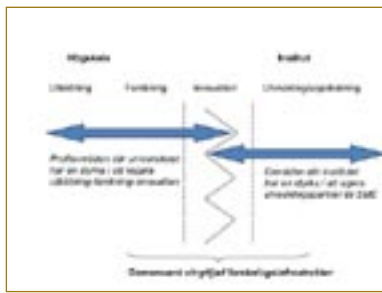
Kvalitetsutveckling en framgångsfaktor

- **Nationellt:** ökat personalkonsumtionskraftigt näringslivet och effektivt offentligt arbete
- **Enskild organisation:** ett resurseffektivt uppåt där valda målen
- **Medarbetare:** större ansvar och inflytande samt bättre och tryggare arbetsmiljö
- **Den enskilde medborgaren:** bättre hälsa och mer privatlivsval och tjänster från företag och myndigheter

Sveriges konkurrenskraft stärks om fler sätter förbättringsarbetet i fokus

... förbättrade en utvald grupp av produktiva effektivitetsförbättring på 20 - 30% av omsättningen i alla typer av verksamheter, dvs. 300 + 800 miljoner kronor årligen av BNP

Coaching – 60 företag: Produktionslyftet

Företag	2008 års lönsamhet	2009 års lönsamhet
1. Jernkontoret	100%	100%
2. Jernkontoret	100%	100%
3. Jernkontoret	100%	100%
4. Jernkontoret	100%	100%
5. Jernkontoret	100%	100%
6. Jernkontoret	100%	100%
7. Jernkontoret	100%	100%
8. Jernkontoret	100%	100%
9. Jernkontoret	100%	100%
10. Jernkontoret	100%	100%
11. Jernkontoret	100%	100%
12. Jernkontoret	100%	100%
13. Jernkontoret	100%	100%
14. Jernkontoret	100%	100%
15. Jernkontoret	100%	100%
16. Jernkontoret	100%	100%
17. Jernkontoret	100%	100%
18. Jernkontoret	100%	100%
19. Jernkontoret	100%	100%
20. Jernkontoret	100%	100%
21. Jernkontoret	100%	100%
22. Jernkontoret	100%	100%
23. Jernkontoret	100%	100%
24. Jernkontoret	100%	100%
25. Jernkontoret	100%	100%
26. Jernkontoret	100%	100%
27. Jernkontoret	100%	100%
28. Jernkontoret	100%	100%
29. Jernkontoret	100%	100%
30. Jernkontoret	100%	100%
31. Jernkontoret	100%	100%
32. Jernkontoret	100%	100%
33. Jernkontoret	100%	100%
34. Jernkontoret	100%	100%
35. Jernkontoret	100%	100%
36. Jernkontoret	100%	100%
37. Jernkontoret	100%	100%
38. Jernkontoret	100%	100%
39. Jernkontoret	100%	100%
40. Jernkontoret	100%	100%
41. Jernkontoret	100%	100%
42. Jernkontoret	100%	100%
43. Jernkontoret	100%	100%
44. Jernkontoret	100%	100%
45. Jernkontoret	100%	100%
46. Jernkontoret	100%	100%
47. Jernkontoret	100%	100%
48. Jernkontoret	100%	100%
49. Jernkontoret	100%	100%
50. Jernkontoret	100%	100%
51. Jernkontoret	100%	100%
52. Jernkontoret	100%	100%
53. Jernkontoret	100%	100%
54. Jernkontoret	100%	100%
55. Jernkontoret	100%	100%
56. Jernkontoret	100%	100%
57. Jernkontoret	100%	100%
58. Jernkontoret	100%	100%
59. Jernkontoret	100%	100%
60. Jernkontoret	100%	100%

Entreprenörutbildning i samverkan

GIBBS GÖTTORP INTERNATIONAL BUSINESS SCHOOL | CSE CHALMERS SCHOOL OF ENTREPRENEURSHIP

Se det som du vill ha - se på det som du vill ha

Knowledge economy

The Product - Production of services instead

Knowledge economy

"We don't any produce a product - we produce a concept"

Inserit Africas drivkrafter

Bygga infrastruktur och kompetens för entreprenörskap som långsiktigt förbättrar levnadsvillkoren i Afrika

Inserit Africa i korthet

- Socialt entreprenörskap i Uppunda, Afrika
 - Långsiktigt fokus på koffeindustri
 - Rent vatten till 3000 människor med förnyelsebar energi
 - Kunskap, självhjäl och infrastruktur
- Värdet på projektet över 3,5 MSEK
 - Mervärde i finansieringsfasen
- Årets Studentprojekt 2008
 - Distrikte Student Excellence Award

Det Newton hade levat idag!

Frågestund

MODERATOR: PETER SYLWAN

Efter dessa anföranden följer frågestund som leds av dagens moderator Peter Sylwan.

Frederico Cuellar från Hushållningssällskapet i Luleå antrar scenen och berättar om en metod som han använder i sin affärsrådgivning och som handlar om att våga ta steget tillsammans med företagaren från tanke till plan, investering, försäljning och förvaltning. Det har visat sig vara ett bra sätt att hjälpa företagen på traven.

Peter Sylwan aktualiserar Sebastians van den Bergens fråga om Sverige har någon vision för ny-svenskar eller företagande för den delen.

Johan Carlsten: Snärskogen av "good doers" gentemot företagare är välkänd. De är för många, för små och för splittrade. Här behöver barriärer rivas.

Pebr Thermaenius: Det är skillnad på idé och att komma igång, det låter ibland lite för käckt. Yrkeskunskap om att driva företag är underskattad.

Johan Carlsten: Jag tror på den neutrala mötesplatsens betydelse, den som utgör något av klustrets nyckel. Föreningslivet är viktigt, det behöver vi också få in i institutionerna.

Peter Sylwan frågar Sebastian van der Bergen om det stämmer att det är lätt att vara en person

men svårt att vara företagare i Sverige.

Sebastian van der Bergen: I Holland finns en paketerad lösning som ser till helheten för alla entreprenörer. Det borde man kunna fixa även i Sverige.

Pebr Thermaenius: Gaseller är ofta duktiga på att kombinera, det är ofta något konstnärligt över dem, någon form av omedveten genialitet.

Johan Carlsten: Pengar har stor betydelse för många men det finns även annat.

Anders Wall: Entreprenörskap handlar om både glädje, pengar och gemenskap. Säkert hälften av Sveriges skickligaste entreprenörer har slutat skolan i förtid.

Johan Carlsten: Instämmer. De tycker att skolan är för tråkig, de står inte ut.

Sebastian van den Bergen: På hotellskolan i Holland jobbade vi med konkreta cases, entreprenörskapet var inbyggt i utbildningen, precis som jag tror att Johan Carlsten menar.

Ingalill Svensson, Tenhults lantbruksgymnasium: 50 procent av dagens elever kan tänka sig att bli företagare och att bildande av företag ingår i utbildningen. Då vi började startades sex företag, i år har det blivit 21, det är kul.

Att odla entreprenörskap på landsbygden

UTFRÅGNING UNDER LEDNING AV PETER SYLWAN

Peter Sylwan inleder med en rundfråga till alla om huruvida det är något särskilt som man tagit fasta på under dagen.

Christina Lugnet, generaldirektör Tillväxtverket: Behovet av bra infrastruktur från vägar till digital kommunikation, liksom behovet av en fungerande riskkapitalmarknad, bör särskilt framhållas.

Catrin Mattsson, politisk sakkunnig i Näringsdepartementet: Det har varit roligt att lyssna på alla möjligheter som finns på landsbygden och se

att ny teknik och ny infrastruktur ger möjligheter. Jag blir glad över att Anders Wall tar upp frågan om entreprenörskap i skolan. Frågan om regelverken gör alla lite frustrerade, det är som att vända på en atlantångare. För första gången kan vi dock notera en minskning av regelbördan om än med bara fyra procent. Det finns mer att göra.

Annett Kjellberg, chef för företags- och utvecklingsenheten på Jordbruksverket: Målet är att minska regelbördan med 20 procent till 2010.

Jordbruksverket har hittills bidragit med 7,1 procent, men det går att göra mer. Det har varit en spännande förmiddag. Vi vill vara en supporterande miljö men vi måste hålla oss inom lagen.

Ann Henriksson, chef för företagsutveckling, LRF: Regelförändringar behövs även på kommunal nivå. För landsbygdens företagare gäller det att definiera och se sin marknad, de är ofta duktiga på att producera men måste börja i marknadsdelen. Inom infrastruktur får vi inte bara tänka bredband utan också fysiska transporter. När det gäller förändrade attityder bland våra medlemmar har Torbjörn Wennebro gett en relevant beskrivning. Vi har drivit på för detta, från att gnälla till att se möjligheter. Bonden ser ut på många olika sätt, liksom affärerna. Många olika bilder måste få finnas, vi måste vara tillåtande.

Marie Ahlgren, Affärsområdeschef, Almi Företagspartner: Signifikant för dem som lyckas är att de gör många olika saker. Om detta stämmer borde framtiden ligga i lantbruksföretagen. Många små företag leder till tillväxt. 40 procent av dagens unga vill helst driva eget och i andra hand jobba i ett litet företag.

Tommy Hellström, Chef region/marknad, Svenskt Näringsliv: Förmiddagen har präglats av positivism. Det står i bjärt kontrast till min upplevelse av landsbygdsriksdagen för fem år sedan då alla bara frågade efter bidrag. Självbildens ändras över tid. Vid en övning i Kalmar med Carl-Jan Granqvist förklarade han att vi måste ändra devisen "från jord till bord" till "från bord till jord", det vill säga ändra från producent- till konsumentperspektiv. Det gäller för landsbygdsföretagarna att paketera sitt kunnande så det ger intäkter. Eller gå från bonde/producent till entreprenör/företagare.

Peter Strömbäck, VD för Innovationsbron: Hur är det med infrastruktur i perspektivet mylla för innovation och entreprenörskap, hur får vi "alla in i tältet"? Vi har exempel från Uppsala som vi vill sprida vidare. Det gäller att skapa lagspel – att få ihop aktörerna.

Frederico Cuellar, Hushållningssällskapet i Luleå, invänder att den kritiska massan idag saknas och menar att man måste få ihop lokala utvecklingscentra för agrarteknisk utveckling.

Tommy Hellström, Svenskt Näringsliv: Det är en logisk slutsats men det kan dock inte arrangeras av någon myndighet. Trångsviken i Jämtland med 66 aktiva företag är ett utmärkt exempel på hur man fixar sina egna mötesplatser. Det finns en stor trötthet på att kramas ihjäl av företagens vänner: "kommer de en gång till möter jag med älgstudsaren!".

Ann Henriksson, LRF: Vi agerar mötesplats som gillas av många. Utveckling av biogas är bara ett av många exempel. Men vi får aldrig tala om att så

här ska du göra, vi får aldrig överta ansvaret.

Christina Lugnet, Tillväxtverket: Mötesplatserna har en betydelse. Regionalfonden har det största kapitalet ute i landet.

Marie Ahlgren, Almi: Vi jobbar med projektet Det klimatsmarta företaget. Vi vill vara med och diskutera klimatsmarta affärer i norr. Vad finns i pipe-line i ert engagemang?

Kenneth Alness: Tänk så här när det gäller regelverk – hur kan vi skjuta över ansvaret istället för att hålla oss med detaljerade regelverk? Satsa på intentioner istället för förhandsbyråkrati.

Annett Kjellberg, Jordbruksverket: För vår del finns både bedömningsgrundade (projekt- och investeringsstöd) och rättighetsstöd (gårdsstöd) varav de senare minskar. Vi skjuter över ansvaret genom ökat regionalt genomförande.

Tommy Hellström, Svenskt Näringsliv: Regelverken har alltså det stora industriföretaget som förebild. Verkligheten är idag mycket olika varför det inte går att täcka in allt.

Christina Lugnet, Tillväxtverket: Inte bara regelverken utan också tidsfördröjning är en viktig faktor.

Catrin Mattsson, Näringsdepartementet: Alla regelverk är en mix av detaljreglering och eget ansvar. Myndigheter kan göra saker och ting smidigare genom att lyfta luren istället för att skicka tillbaka för komplettering.

Tommy Hellström, Svenskt Näringsliv: Positiv myndighetsutövning som jag stött på är välkomstbrev från Skatteverket med uppgift om personlig handläggare. Negativ sådan utgörs av en kommun med tre miljöinspektörer där företagare brukar ringa till kommunen för att få veta vem som arbetar den här veckan.

Peter Strömbäck, Innovationsbron: Det är viktigt att ordna med en väg in, det vill säga "no wrong door" vid myndighetskontakt. Detta är nu på gång.

Catrin Mattsson, Näringsdepartementet: Frågan om att snabbt få personnummer ska jag ta med mig. Jag vill också påminna om arbetet med "small business act" inom EU.

Christina Lugnet, Tillväxtverket: När det gällde lån till 11-miljonersbygget i Lannavaara kan jag meddela att vi kan gå upp över 50 procent av lånesumman. Vidare har mikrolånen höjts till 250 000 kronor utan krav på säkerhet.

Ann Henriksson, LRF: Vi vill inte bara tydligare sprida bilden av hur företagandet ser ut utan också se andra affärer.

Sebastian van den Bergen: När turordningsreglerna vid konkurser ändrades ledde det både till problem och skapande av kreditgarantiföreningar. Det senare var bra.

Svante Kaijser, LRF Konsult: Min erfarenhet

är att företagarna behöver någon som kan hjälpa till handgripligt, som kan följa med på en längre resa.

Marie Ahlgren, Almi: Vi ser mycket positivt på alla som jobbar med rådgivning. Det är viktigt att kunna vara med i flera faser i företagets utveckling.

Ann Henriksson, LRF: Problemet ligger sällan i kapitalbrist utan i bristande kompetens i affärsutveckling och sälj. I det syftet erbjuder vi bland annat startpaket och köksbordssamtal.

Anders Wall: Det bästa bollplanket är att skaffa en bra styrelse och skaffa fram ett nätverk av personer.

Christina Lugnet, Tillväxtverket: Både styrelse och revisorer kan vara bra bollplank. Vi jobbar bland annat med en styrelsebank.

Catrin Mattsson, Näringsdepartementet: Just nu pågår en utredning kring rollfördelning mellan olika myndigheter som ska leda fram till en proposition i höst. För egen del har jag fått bäst rådgivning av andra företagare.

Annett Kjellberg, Jordbruksverket: Cirka 7.000 företagsstöd rullar för närvarande, för dessa gäller krav på affärsplan.

Ann Henriksson, LRF: Flertalet av våra medlemmar bedriver verksamheten som enskild firma och saknar styrelse. Vi jobbar därför med konceptet "gårdsråd" som en slags styrelse.

Peter Strömbäck, Innovationsbron: Idag finns ett stort nätverk av inkubatorer med cirka 750 "start-ups".

Marianne Eriksson, LRF Skogsägarna: Hur stor del av affärsidéerna har sin grund i de gröna näringarna?

Marie Ahlgren, Almi: SNI-statistiken är väldigt trubbig. 40 procent utgörs av handel, därefter kommer restaurang. Jordbruk har ökat från en låg nivå.

Peter Strömbäck, Innovationsbron: Svårt att svara på. Vi har en del satsningar tillsammans med SLU, kanske 8–9 procent.

Peter Sylwan frågar hur man kan hjälpa entreprenörer med landsbygdsutvecklingsprojekt.

Annett Kjellberg, Jordbruksverket: Ofta krävs kompletteringar till ansökningar om stöd. Vi kän-

ner till att det är långa handläggningstider på vissa länsstyrelser. Vi har ett serviceätagande som säger att handläggning skall ske inom en månad.

Peter Sylwan frågar panelen vilka reflexioner man vill ta med sig hem.

Peter Strömbäck, Innovationsbron: Vi paketerar affärsprojekt i tidig fas. Vi utbildar 1.000 personer för att kunna hjälpa till.

Tommy Hellström, Svenskt Näringsliv: Kännetecknande för entreprenörer är att det är människor som tar för sig. Vi ser en påtaglig ökning av företagande bland kvinnor. Gotland ligger i topp. Många glesbygdskommuner ligger också bra till. Satsa på strukturella investeringar.

Marie Ahlgren, Almi: Vi har 40 kontor runt om i landet. Det är viktig med regional närvaro och jobba utifrån regionala behov. Vi har hittills haft starkt fokus på kvinnors företagande. Framöver ska vi också satsa på ungas företagande, det är lika viktigt på landsbygden.

Ann Henriksson, LRF: Vi ska fortsätta på resan att se alla affärsmöjligheter och erbjuda bra affärsrådgivning, både generellt och specifikt.

Annett Kjellberg, Jordbruksverket: Vi vill utveckla vår supportande funktion och korta handläggningstider. Vi hanterar stöd om cirka en miljard kronor per år. Resultaten sprids via en projektdatabas. År 2010 sker en särskild satsning på Matlandet Sverige. Vidare ska 250 miljoner satsas på bredband.

Catrin Mattsson, Näringsdepartementet: Det är jättepositivt med personer från andra länder som ser positivt på landsbygdens möjligheter. Vi vill vända perspektivet och se landsbygdens möjligheter och göra det enklare, roligare och lönsammare att starta och driva företag. Genom att satsa på klimatsmart teknik kan vi bidra till att samtidigt lösa både finans- och klimatkris. I det perspektivet har landsbygden mycket att ge.

Christina Lugnet, Tillväxtverket: Vi måste hitta samordning inom myndighetsvärlden. Här har vi många hemläxor att göra.

Därmed tackar dagens moderator Peter Sylwan deltagarna i panelen och överlämnar ordet till akademiens sekreterare och VD Åke Barklund.

Avslutning

ÅKE BARKLUND, AKADEMIENS SEKRETERARE OCH VD

– Det har varit en lång och intressant dag där det tydligt framgått att det är viktigt att bli sedd. Till den 10 november ska vi föreslå den bästa kandidaten till Anders Walls landsbygdsstipendium som utdelas den 28 januari.

– Tack alla 18 som har medverkat i programmet och tack Peter Sylwan för ledning av en initierad, intensiv och intressant dag. Torbjörn Wennebro, som gjort skriften "Vad hände sedan" har i uppgift att dokumentera dagen. Dokumentationen, inklusive presentationsbilder, kommer att bli tillgängligt på KSLA:s hemsida.

– Inom juryn har vi förstått att åldersgränsen handlar om "club 33", att det är nyttan för landsbygden och inte var personen bor som är avgörande, och att man också kan nomineras av nära och kära. Vi är öppna för förslag från alla håll.

Åke Barklund avslutar med en bild han ofta använde under sina år i Östafrika när landsbygdsutveckling diskuterades. Tack alla för att Ni kom!

Opportunities are nowhere

Opportunities are nowhere

Opportunities are nowhere

Opportunities are now here

Opportunities are now here

Sedan 25 år samarbetar Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) med Anders Walls Stiftelser att utse "Årets Landsbygdsstipendiat".

För att bättre förstå vad som idag driver unga kvinnor och män att utveckla företag och verksamheter på landsbygden och därmed bättre kunna vaska fram de goda förebilderna, arrangerades den 17 september 2009 seminariet **Att "odla" entreprenörskap på landsbygden**. Det vände sig till dem som har stort intresse för och en viktig funktion när det gäller entreprenörskap på landsbygden.

Akademiens preses Sara von Arnold hälsade välkommen, Anders Wall gav sin syn på Entreprenörskap och efter en rad anföranden från entreprenörer och experter frågades ett antal företrädare för viktiga organisationer, myndigheter och beslutsfattare ut av Peter Sylwan som också ledde seminariet.

Seminariedeltagare

Karin Abramsson, Lantbrukarnas Ekonomi AB
Carina Adolfsson Elgestam, Riksdagen
Marie Ahlgren, Almi Företagspartner
Kenneth Alness*, Lantmännen Energi
Annika Andersson, Leader Sjuhärad
Gunilla Andersson, Sveaskog Naturupplevelser AB
Sara von Arnold*, KSLA
Åke Barklund*, KSLA
Martin Berg, Land Lantbruk
Sebastian van den Bergen, Nordic Cab AB Karlstad
Lisbeth Björk, Lantbrukarnas Ekonomi AB
Thomas Björklund, SLU
Folke Brinckmann, LRF Mälardalen
Lena Budh, Svenska kyrkan
Mikael Carlstein, Dalanatur AB
Johan Carlsten*, Chalmers Tekniska Högskola
Åke Clason*, Hushållningssällskapens Förbund
Federico Cuellar, Hushållningssällskapet Rådgivning Nord
Ulf Dietrichson*, Hargs Bruk AB
Monica Ek-Remmerth, LRF
Ingvar Eriksson, LRF Konsult
Jan Eriksson, Hornberje Holding AB
Marianne Eriksson, LRF Skogsägarna
Tord Eriksson*, KSLA
Richard Ferguson, SLU
Ylva Folin, LRF
Gunnar Forsgren, LRF
Birgitta Gunnarsson, LRF Dalarna/Gävleborg
Helena Hansson, Institutionen för ekonomi, SLU
Christina Heikel, Sveriges Riksdag
Charlotta Heimersson, Leader Norra Mälarstranden
Tommy Hellström, Svenskt Näringsliv
Ann Henriksson, LRF
Anders Holmgren*, Täby
Niils Hultin, Jämtlands läns institut för landsbygdsutveckling
Thilde Höök, Månkarbo
Anders Johansson, Coompanion

*) ledamot av KSLA

Jan-Olov Johansson, J-Ord
Svante Kaijser, LRF Konsult
Annett Kjellberg, Jordbruksverket
Jimmy Larsson, LRF Konsult
Ulrika Lindahl, Jordbruksverket
Ulf Lindgren, Norra Skogsägarna
Leif Lindh, Gårdsjö Älgpark
Christina Lugnet, Tillväxtverket
Catrin Mattsson, Näringsdepartementet
Gabriel Mörner, LRF Konsult
Thomas Norrby, SLU
Anniqa E. Nygård, Flarken
Stefan Nypelius, LRF Konsult
Christian Näslund, LRF Konsult
Christer Olofsson, SLU
Marie Oscarsson, Leader Sjuhärad
Irene Oskarsson, Riksdagsledamot KD
Mikael Rein, Jämtlands läns institut för landsbygdsutveckling
Ewa Marie Rellman, LRF Skåne
Eva Ronquist, KSLA
Emma Rudberg, LRF Konsult
Charlotta Rydberg, Företagarcoach, LRF
Håkan Schröder, Empirisk Prospektering KB
Carolina Schönbeck, Tillväxtverket
Magnus J. Stark, KSLA
Stefan Stolt, S Stolt Lantbruk
Peter Strömbäck, Innovationsbron
Ingalill Svensson, Tenhults Naturbruksgymnasium
Peter Sylwan*, Moderator
Jenny Söderström, Lannavaara
Pehr Thermaenius, Journalist
Per-Göran Traung, Anders Wall Stiftelse
Patrik Umaerus, SLU, Umeå
Anders Wall*, Anders Walls Stiftelse
Maria Vemdal, Sony Ericsson
Torbjörn Wennebro, Tavelsjö
Caroline Wigren, Lunds universitet

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Drottninggatan 95 B
Box 6806, 113 86 Stockholm
tel 08-54 54 77 00, fax 08-54 54 77 10
www.ksla.se, akademien@ksla.se

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) är en mötesplats för den gröna sektorn. Akademien är en fri och oberoende nätverksorganisation som arbetar med frågor om jordbruk, trädgårdsbruk, livsmedel, skog och skogsprodukter, fiske, jakt och vattenbruk, miljö och naturresurser samt skogs- och lantbrukshistoria. Vi arbetar med frågor som berör alla och som intresserar många!